

WOS, kl. 8 SP, państwo i demokracja

Temat: Państwo i demokracja.

1. Czym jest państwo?

Państwo to oddzielone granicami terytorium zamieszkiwane przez trwałą wspólnotę ludzi. Zbiorowość ta (społeczeństwo) podporządkowana jest władzy, którą cechuje niezależność od innych krajów.

Każde państwo ma własne terytorium, podlegające władzy. Charakteryzuje się ponadto suwerennością (niezależnością). Jego cechą jest także przymusowość. Oznacza ona stosowanie środków prawnych, które skłaniają obywateli do podporządkowania się istniejącym przepisom.

Obywatelstwo potwierdza przynależność człowieka do konkretnego państwa. Osoba posiadająca obywatelstwo danego kraju ma określone prawa i obowiązki.

Termin "**państwo**" ma znacznie starsze pochodzenie niż sama organizacja, którą określa. Już w starożytnej Grecji mieszkańcy Aten czy Sparty, określali swoje miasto mianem polis, czyli państwa-miasta. Rzymianie nazywali państwo *respublica* czy *imperium*.

W średniowiecznej Europie na określenie państwowej organizacji używano pojęć królestwa bądź rzesza. Także w Polsce państwo było królestwem, koroną lub regnum.

Od XIII wieku termin państwo został wyłącznie związany z panowaniem nad konkretną ziemią, a więc dotyczył szlacheckich majątków i ich właścicieli sprawujących władzę nad określonym terenem.

W XVIII wieku termin ten oznaczał sądową władzę nad poddanymi, sprawowaną przez feudalnych panów.

Pierwszy raz pojęcia państwo w jego ogólnym znaczeniu użył – **Niccolo Machiavelli**. Podstawą do ukształtowania się tego pojęcia w innych językach stało się wówczas włoskie słowo *la stato*, pochodzące z języka łacińskiego od słowa *status*. Ostatecznie termin ten na określenie państwowej organizacji pojawił się w XVI wieku. Używane wcześniej terminy z czasem zaczęły oznaczać jedynie konkretny model władzy i konkretny model państwa.

Po co ludziom państwo?

- ustanawia prawa,
- zapewnia porządek i bezpieczeństwo,
- utrzymuje system edukacji, ochrony zdrowia oraz kulturę,
- pomaga jednostkom słabszym,
- sprawuje kontrolę nad gospodarką,
- zabezpiecza interesy państwa i jego obywateli za granicą,
- strzeże granic poprzez wojsko,
- realizuje politykę władz poprzez urzędy,

2. Cechy państwa.

„Państwo jako podmiot prawa międzynarodowego powinno posiadać następujące elementy:

- ❖ *stałą ludność,*
- ❖ *struktury karne,*
- ❖ *suwerenna władza,*
- ❖ *określone terytorium (wielkość państwa nie wpływa na jego podmiotowość) oddzielone od innych granicą,*
- ❖ *zdolność wchodzenia w relacje międzynarodowe.”*

art. 1 Konwencji z Montevideo z 1993

CECHY PAŃSTWA

➤ Państwo jest **organizacją suwerenną**

Suwerenność zewnętrzna oznacza, iż państwo jest podmiotem a nie przedmiotem prawa międzynarodowego niezależnym od innych państw. Może więc dobrowolnie nawiązywać z nimi równorzędne stosunki polityczne i gospodarcze, stawać się członkiem wybranych przez siebie organizacji międzynarodowych, samodzielnie kształtować swój ustrój społeczno-gospodarczy oraz polityczny.

Suwerenność wewnętrzną oznacza, że władza państwowa jest władzą zwierzchnią, która sama może decydować o swym zakresie. Wszystkie inne organizacje mogą zaś działać na terytorium państwa wyłącznie za zgodą władzy i na warunkach przez nią określonych.

➤ Państwo jest **organizacją terytorialną**

Za terytorium państwa uważa się zarówno obszar lądowy, jak wody przybrzeżne, obszary pod powierzchnią ziemi, przestrzeń powietrzną w granicach państwa, statki wodne i powietrzne, a także obszar placówek przedstawicielskich państwa za granicą (ambasady).

➤ Państwo jest **organizacją przymusową**

Przynależność jednostki do danego państwa określa się mianem obywatelstwa. Obywatele jakiegokolwiek państwa ponoszą konsekwencje przewidziane przez prawo.

3. Funkcje państwa.

Działalność państwa w określonym wymiarze życia społeczeństwa, określa się mianem funkcji państwa. Każde ze współczesnych państw wypełnia **funkcję zewnętrzną i wewnętrzną**.

Obejrzyj prezentację: <https://prezi.com/p/fp5uqvq0plac/panstwo-i-jego-funkcje/>

- **Funkcja zewnętrzna**

Związana jest z prowadzeniem polityki zagranicznej i z utrzymywaniem kontaktów i stosunków międzynarodowych z innymi państwami oraz organizacjami. W realizacji swojej funkcji zewnętrznej państwo winno nastawiać się na ochronę swoich interesów. Rozwijać korzystne dla siebie kontakty zarówno o charakterze politycznym, gospodarczym jak i kulturalnym, ale także zapewnić poczucie bezpieczeństwa swoim obywatelom. Za politykę zagraniczną państwa, a tym samym za wypełnienie funkcji zewnętrznej, odpowiadają służby dyplomatyczne oraz organy konstytucyjne, wskazane do jej wykonywania.

- **Funkcja wewnętrzna**

Funkcja wewnętrzna państwa będzie się koncentrowała na zapewnieniu bezpieczeństwa i porządku obywatelom, a więc na wszelkich działaniach które organy władzy będą wykonywać na terenie państwa. W jej ramach możemy wyróżnić kilka obszarów państwowej działalności. Mowa tutaj o funkcji **prawodawczej państwa, porządkowej, administracyjnej, gospodarczej, socjalnej i kulturalnej.**

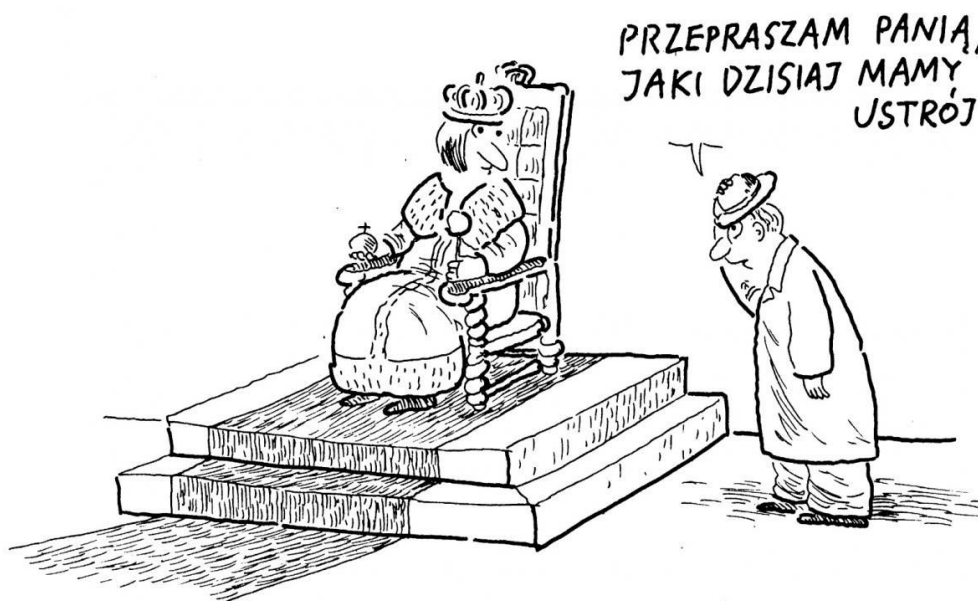
Państwo w realizacji funkcji może się ograniczać do dwóch spośród nich. Wówczas możemy mówić o **państwie minimalistycznym** (tzw. koncepcja państwa nocnego stróża). W przypadku natomiast gdy mamy do czynienia z organami państwowymi ingerującymi w gospodarkę, aktywnie działającymi na rzecz porządku publicznego i bezpieczeństwa, mówimy o **państwie opiekuńczym** (tzw. państwo dobrobytu).

Sprawdź, co zapamiętałeś/zapamiętałaś z tej części lekcji:

<https://wordwall.net/resource/747952/wos/wos-51-funkcje-pa%c5%84stwa>

4. Rodzaje ustrojów politycznych.

Ze względu na ustrój, czyli sposób sprawowania władzy, dzielimy współcześnie państwa na: **demokratyczne, autorytarne i totalitarne.**

Obejrzyj prezentację: https://prezi.com/p/-o_begubknv0/ustroje-polityczne/

Autokratyzm – ustrój polityczny oparty na władzy mniejszości (jednostki) oraz odrzuceniu demokracji i parlamentaryzmu. W państwie autorytarnym władze, wspierając się na wojsku i policji, uniemożliwiają obywatelom udział w życiu publicznym, pozbawiając ich większości praw politycznych oraz wpływu na decyzje rządzących; nie ingerują natomiast w ich życie prywatne. Wszelkie próby tworzenia organizacji opozycyjnych spotykają się z natychmiastową reakcją. Różne obszary życia społecznego – poza polityką (np. gospodarka, kultura) – mogą rozwijać się względnie niezależnie.

Ustanowienie reżimu autorytarnego jest zwykle skutkiem poważnego kryzysu politycznego, a czasem nawet wojny domowej. Do państw autorytarnych w przeszłości zaliczano Chile pod dyktatorskimi rządami Pinocheta i Hiszpanię za rządów generała Franco. Do niedawna charakter autorytarny miało również większość państw w Ameryce Łacińskiej, ale w ostatnich dziesięcioleciach zwróciły się w stronę demokracji.

Totalitaryzm – ustrój państwa, które posiada pełną władzę nad życiem i działaniem swoich obywateli. W państwie totalitarnym panuje dyktatura jednej partii, wszystkie dziedziny życia znajdują się pod kontrolą służb bezpieczeństwa, policji i wojska, a posłuszeństwo obywateli jest wymuszane z pomocą represji, a nawet masowego terroru. Nie istnieją żadne niezależne od nich instytucje i organizacje, nie istnieje opozycja, a jawni przeciwnicy panującej ideologii karani są śmiercią. Wymiar sprawiedliwości i prawo są całkowicie podporządkowane państwu i partii, prześladowani są nie tylko przeciwnicy reżimu, ale także osoby, których winę określa się na podstawie panującej ideologii.

Państwo jest właścicielem środków masowego przekazu i wykorzystuje je do propagandy ideologii totalitarnej. W szkole, w pracy i na ulicy stale przypomina

się obywatelom, co mają myśleć i czuć (plakaty, megafony). Ważne miejsce w ideologii zajmuje kult wodza, stojącego na czele partii.

Przykładami państw totalitarnych był Związek Radziecki oraz hitlerowska III Rzesza. Państwami totalitarnymi były kraje demokracji ludowej w latach czterdziestych i pierwszej połowie lat pięćdziesiątych, w tym PRL, później także Chiny, Albania, Korea Północna, Kambodża, Wietnam.

III Rzesza

Demokracja to ustrój polityczny, w którym władza należy do społeczeństwa zamieszkującego dane państwo. W demokratycznym kraju wszyscy obywatele – niezależnie od płci, pochodzenia czy majątku – mogą uczestniczyć w wyborach. Ponadto mają zagwarantowane liczne swobody. Dzielą się one na prawa osobiste (np. prawo do bezstronnego sądu), prawa i wolności polityczne (m.in. wolność zrzeszania się), a także prawa i wolności socjalne, ekonomiczne i kulturalne (np. prawo do ochrony zdrowia).

Obejrzyj prezentację: https://prezi.com/u6i8eqv_djqu/prezentacja-wos/

Kolebką demokracji są starożytne Ateny. Prawo do decydowania o losach państwa ateńskiego mieli wyłącznie mężczyźni będący pełnoprawnymi obywatelami polis.

Wyróżnia się dwa rodzaje demokracji: **pośrednią** i **bezpośrednią**. W demokracji pośredniej obywatele mają wpływ na rządy dzięki możliwości uczestniczenia w wyborach. Wybierają w nich swoich przedstawicieli do parlamentu i władz samorządowych, którzy decydują w sprawach dotyczących państwa. Z kolei w demokracji bezpośredniej mieszkańcy danego kraju osobiście podejmują decyzję o przyjęciu określonego rozwiązania, np. w referendum czy plebiscycie.

W państwach najczęściej występuje demokracja pośrednia. Demokracja bezpośrednia jest wykorzystywana zazwyczaj tylko podczas podejmowania decyzji szczególnie ważnych dla państwa. Taka forma ustroju demokratycznego istnieje np. w Szwajcarii.

Obejrzyj filmik: <https://youtu.be/Njg7N-ficDs>

Państwo demokratyczne może być monarchią (Wielka Brytania, Hiszpania) lub republiką (Polska, Stany Zjednoczone).

© Can Stock Photo - csp16410238

monarchia - forma rządów w państwie, w którym przedstawicielem władzy suwerennej jest monarcha tytułowany królem, księciem, cesarzem lub sułtanem; monarcha sprawuje władzę dożywotnio, samodzielnie (monarchia absolutna), we współpracy z wybranymi grupami społecznymi (monarchia stanowa) lub innymi organami państwa (monarchia parlamentarna).

republika (z łac. *res publica* – rzecz wspólna, publiczna) to forma państwa, w której władzę przez określony czas sprawuje osoba lub grupa ludzi (organ kolegialny), które uzyskały władzę na mocy wyboru przez obywateli. W tym znaczeniu to przeciwstawienie monarchii. Jest to rozumienie republiki w sensie gatunkowym, z kolei w sensie rodzajowym republika jest państwem praworządnym będącym wspólnym dobrem obywateli.

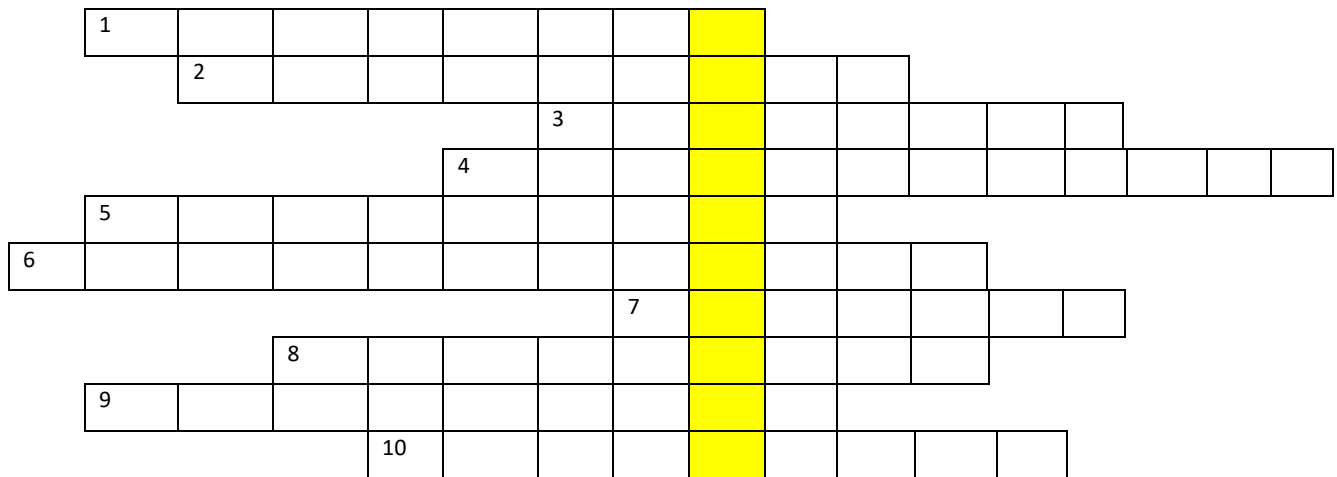
Sprawdź, czy pamiętasz, jakich pojęć używamy do opisu ustrojów politycznych, a dowiesz się, który z nich uchodzi za szczególnie godny polecenia we współczesnym świecie.

Rozwiąż krzyżówkę.

1. Organizacja mieszkańców określonego terytorium, których łączą wspólne sprawy i interesy wynikające z bliskiego sąsiedztwa.
2. Zespół wybranych w wolnych wyborach przedstawicieli obywateli uchwalający prawo.
3. Forma totalitaryzmu panująca w Związku Radzieckim.
4. Ustrój polityczny oparty na władzy mniejszości (czasem nawet jednostki), w którym obywatele pozbawieni są praw politycznych, ale władza nie wtrąca się w ich życie prywatne.
5. Państwo, którego obywatele uważają je za swoje wspólne dobro i w którym głową jest nie król, lecz prezydent.
6. Ustrój państwa, w którym władza stara się kontrolować całe życie swoich obywateli.
7. Ustrój totalitarny panujący w pierwszej połowie XX w. we Włoszech. Jego skrajną postacią był nazizm niemiecki.
8. Kraj, w którym głową państwa jest król.
9. Związek państw, które prowadzą wspólną politykę zagraniczną i monetarną oraz mają wspólny rząd, ale zachowują własne prawa i oddzielne instytucje.
10. Władza jednostki lub grupy zdobyta przemocą i dzięki niej utrzymywana.

NA RAZIE MIELIŚMY
TU DEMOKRACJĘ, ALE MOŻEMY ZARAZ
SPRÓBOWAĆ CZEGOŚ INNEGO.

Rozwiąż zadanie: <https://learningapps.org/view4583808>

<https://learningapps.org/view4583882>

Powodzenia

